

педагогічних завдань; організації діяльності вихованців; аналізу динаміки та рівнів їхньої активності, а також корекції розвитку; прогнозування виховних ситуацій міжсуб'єктної взаємодії на індивідуальному та груповому рівнях. Причому під розвитком розуміємо не просто зміни або ускладнення знань, умінь, навичок, а появу в дитини здатності до самоздійснення [3].

Система навчання мовленнєвого спілкування, що супроводжує розгортання взаємодії дорослого з дітьми, розглядає: методи створення мотивації діяльності; методи організації пізнавальної діяльності дітей, спрямованої на здобуття нової інформації, потрібної для реалізації задуму; методи репродукції знань і формування умінь і навичок; методи систематизації та узагальнення набутих знань; методи організації творчої діяльності, необхідної для застосування знань, умінь, навичок у нових умовах на творчому рівні. У процесі розгортання спільно виробленого задуму (проекту) дитина вчиться визначати (сприймати ззовні) мету діяльності, знаходити адекватні засоби її реалізації, виявляти вольове зусилля в досягненні мети і наполегливе прагнення бути творцем своєї життєдіяльності. Центральним стрижнем пропонованої моделі взаємодії педагога з дошкільниками є гармонізація внутрішнього психічного життя дитини через організацію культури життєдіяльності. Для цього вихователь має навчитися прогнозувати виховні ситуації розвитку дитини, в яких інтегрується зміст (функції виховної діяльності педагога), методи (засоби виконання функцій) та критерії якості (показники психолого-педагогічної діагностики розвитку дитини). Такий підхід до прогнозування ситуацій розвитку набув форми психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого з дитиною. Відображаючи процес взаємодії, спілкування надає дитині можливість засвоювати людський досвід не тільки вербально, а й через обмін почуттями, емоціями, різними засобами діяльності. Завдяки спілкуванню на заняттях мовленнєвого навчання дитина засвоює не тільки знання про оточення та про мову, але й активно осягає світ соціальних категорій (доброчливість, успіх, співробітництво тощо.) Психологічний аспект особистісного розвитку дитини полягає і в розвитку товариськості, довіри до співрозмовника. Таким чином, мовленнєвий розвиток дітей, опанування мовних засобів можна розглядати як доцільний шлях оволодіння культурним досвідом соціальної взаємодії з партнерами по спілкуванню.

Список використаних джерел:

1. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти: навч. посіб. / Л. О. Калмикова. – Київ: НМЦВО, 2003. – 320 с.
2. Калмикова Л.О. Розвиток описового мовлення: психолінгв. аналіз / Л.О. Калмикова, Л.А. Порядченко // Дошкільне виховання. – 2003.–№ 4.– С.19-21.
3. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. / Т.О. Піроженко. — Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 152 с.

УДК 373.2-056.2

***Вовчок Аніта Василівна,**
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Брижак Надія Юрійвна, канд.пед.наук., доц. кафедри
теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вимоги сучасності потребують переорієнтації змісту виховання підростаючого покоління, зміщення акцентів на створення умов для поступального, повноцінного, всебічного

розвитку особистості. Для того, щоб навчити дітей жити, успішно діяти у світі, самовизначитися у ньому, необхідно сформувати у них, починаючи з дошкільного віку, ціннісне ставлення до себе, свого образу «Я», одним із компонентів якого є «Я – здоровий».

Ця парадигма сучасної освіти яскраво відображена в державних документах, а саме: «Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні», Законах України «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Національній доктрині розвитку освіти», «Концепції дошкільного виховання в Україні», а також в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»). Зокрема, змістом оновленого Базового компонента дошкільної освіти в Україні визначена освітня лінія «Особистість дитини», яка передбачає: формування позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності; виховання в дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності, сформованості основних фізичних якостей, рухових умінь, культурно-гігієнічних, оздоровчих навичок та навичок безпечної життєдіяльності [3, с. 17]. У Законі України «Про дошкільну освіту» акцентується увага на необхідності «збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини; ... виховання свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; формування особистості дитини, утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної і духовної діяльності людей [5, с. 1–2]».

Умовами цілісного розвитку дитини є використання в ДНЗ здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій, які реалізуються комплексно через створення безпечного розвивального середовища, екологічно сприятливого життєвого простору, повноцінного медичного обслуговування, харчування, оптимізації рухового режиму, системного підходу до формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я і мотивації щодо здорового способу життя, дотримання гармонійних, доброзичливих взаємин між педагогом та вихованцями, самими дітьми.

У наукових дослідженнях А. Богущ, Л. Божович, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Н. Денисенко, О. Дубограй, О. Кононко, С. Кулачківська, С. Ладивір, В. Мухіна, О. Поліщук, Т. Поніманська та ін., йдеться про усвідомлення цінності здоров'я, особливо в період дитинства, забезпечення оптимального стану здоров'я, визнання унікальності кожної дитини та забезпечення ефективності її індивідуального розвитку. На думку О. Кононко, дитина дошкільного віку має не лише знати про власне здоров'я, а й емоційно-ціннісно ставитися до нього, надаючи перевагу позитивним впливам середовища перед шкідливими, руйнівними.

Незаперечним є той факт, що здоров'я дитини є основою її виховання, навчання та розвитку. Відтак, система цінностей складає основу особистості.

Дошкільний вік – надзвичайний період в житті людини, протягом якого зароджуються і розвиваються безліч особистісних новоутворень, серед яких чільне місце посідає процес формування особистісних світоглядних цінностей та ціннісних орієнтацій.

Теоретична база дослідження з проблеми формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на визначенні основних дефініцій «цінність», «ставлення», «здоров'я».

У своїх дослідженнях Б. Ананьєв розглядає цінності і ціннісні новоутворення як основні, «первинні» якості особистості, які визначають мотиви поведінки і формують характер людини [1].

Розглядаючи сутність категорії «цінність», доцільно розкрити пов'язане з нею поняття «ціннісні орієнтації». Зокрема, Я. Поторій вважає, що ціннісні орієнтації мають здатність пробуджувати інтерес, спрямований на конкретний вид діяльності [8, с. 36].

В. Ф. Харламов трактує поняття «ставлення» як вираження певних зв'язків, які встановлюються між особистістю та іншими людьми, а також різними сторонами оточуючого світу і які, впливаючи на сферу її потреб, знань і переконань, вчинків і вольових проявів, так чи інакше, позначається на її поведінці та розвитку [9, с. 55]

Загальновідомо, що в людини немає більшої цінності, ніж здоров'я. Слово «здоров'я» супроводжує дитину з часу її народження. В Україні здоров'я людини розглядається як одне з найголовніших немайнових благ особи. Статтею 3 Конституції України воно визначене

найвищою соціальною цінністю [6, с. 3]. Загальноприйнятим у міжнародному обігу є визначення здоров'я, яке викладене у преамбулі Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) (1948 р.): «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад [4, с. 356]».

О. Дубогай пов'язує здоров'я дитини з її фізичним розвитком, інтелектуальною й соціальною активністю, формуванням особистості та індивідуальності, тобто здоров'я сприймається вченими як чинник виконання індивідом своїх соціально-біологічних функцій в умовах фізичного і психічного благополуччя.

Т. Андрющенко у своїх дослідженнях розглядає здоров'я дошкільників як оптимальний стан організму, який характеризується гармонійною сформованістю фізичної, психічної, духовної та соціальної складових здоров'я, залежить від способу життя дитини, її ставлення до оточуючого світу. А «ціннісне ставлення до власного здоров'я» щодо дітей старшого дошкільного віку, дослідниця розглядала усвідомлення ними здоров'я як особистісної цінності, активна спрямованість на пізнання основ здоров'я, самостійне дотримання здорового способу життя [2].

Спираючись на дослідження Л. Божович, С. Кулачківської, С. Ладивір, В. Мухіної можна визначити, що, формуючи ціннісне ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку, слід враховувати особливості їхнього психічного розвитку, зокрема наявність супідрядності мотивів. На цьому ґрунті необхідно створити умови для усвідомлення дітьми в якості домінуючого мотиву життєдіяльності прагнення до здорового, повноцінного життя.

Якщо дорослий ставить мету – виховати в дитини 5–6 років ціннісне ставлення до власного здоров'я, а також цілеспрямовано намагається формувати у малят елементарні уявлення про здоровий спосіб життя, то в цьому педагогічному процесі він має сформувати компетентність дитини у субсферах «Я-фізичне», «Я-психічне», «Я-соціальне», обґрунтованих у Базовому компоненті дошкільної освіти [7, с.244].

Для того, щоб сформувати у дітей уявлення про здоровий спосіб життя, насамперед, необхідно сформувати у них свідоме ставлення до власного здоров'я. Відтак, дитина має чітко усвідомлювати значення понять: «Я-фізично здорова», «Я-психічно-здорова», «Я-духовно здорова», «Я-соціально здорова». За визначенням Н. Денисенко, критеріями, що допомагають обґрунтувати вищезначені поняття можуть бути такі:

«Я-фізично здорова дитина» – означає, що моє тіло, голова, тулуб, кінцівки, всі органи та фізіологічні системи працюють злагоджено, почувуються нормально.

«Я-психічно здорова дитина» – мої емоційні та інтелектуальні потреби у спілкуванні, у провідних видах діяльності (грі, навчанні, праці) задовольняються у процесі взаємодії з навколишнім середовищем.

«Я-духовно здорова дитина» – усвідомлюю свій взаємозв'язок із природою та суспільством, забезпечується еволюційний розвиток моїх природних обдарувань, формується радісне світосприймання.

«Я-соціально здорова» – достатньо і врівноважено спілкуюся з рідними людьми, зі старшими за віком і вищими за соціальним статусом, із однолітками та молодшими дітьми [7, с.244-245].

Відомо, що через свідомість (відчуття, мислення, емоції, волю, самосвідомість) діти в процесі навчання і виховання набувають знань, умінь і навичок, засвоюють норми поведінки. У зв'язку з цим можна стверджувати: щоб сформувати у дошкільнят ціннісне ставлення до власного здоров'я, слід дати їм знання про нього. Ці знання, досвід дитини, її емоційні переживання щодо формування, збереження, зміцнення та відновлення власного здоров'я сприятимуть формуванню її життєвої компетентності у субсферах «Я-фізичне», «Я-психічне», «Я-соціальне», «Я-духовне».

Узагальнюючи вищесказане, можна визначити, що ціннісне ставлення до власного здоров'я – це категорія, на формування якої істотний вплив має мотивація дитини на здорове існування, створення в її уявленні образу здоров'я, внутрішньої готовності до дотримання

здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – 380 с.
2. Андрущенко Т. К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Андрущенко Т. К. – К., 2007. – 258 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. : А. М. Богущ. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
4. Большая медицинская энциклопедия : В 30-ти т. / Главн. ред. Б. Петровский. – Изд. 3-е. – М. : „Советская энциклопедия”, 1978. – Т. 8. – 528 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту». – К. : Ред. ж-лу Дошкільне виховання, 2001. – 56 с.
6. Закони України. Конституція України. – К. : Школа, 2002. – 48 с.
7. Поліщук О. Формування у дітей старшого дошкільного віку компетентності про здоровий спосіб життя / О. Поліщук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. - 2013. - № 47. - С. 241-248. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2013_47_40
8. Поторій Я.І. Особливості ціннісно-мотиваційної сфери студентів / Я.І.Поторій // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 2. – С. 36–39.
9. Харламов І.Ф. Педагогіка : Навчальний посібник. 4-е изд., Перераб. і доп. / І.Ф. Харламов - М.: Гардаріки, 2005. – 520 с.

УДК:373.2.042-056.3

*Брижак Надія Юрївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики початкової освіти,
Лембей Мирослави Іванівни,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Національна доктрина розвитку освіти визначає актуальним завданням – формування національних та загальнолюдських цінностей як одного із пріоритетних напрямів розвитку освіти [4]. У Базовому компоненті дошкільної освіти підкреслено, що дошкільна ланка, як перша самоцінна ланка, має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські та національні цінності. Увага педагогів має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного життєвого стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини [1]. Чинні освітні програми для дітей дошкільного віку передбачають прилучення дітей до системи цінностей, культури, традицій українського народу, формування в дошкільників цілісної картини світу.

У роботах відомої української дослідниці проблем дошкільного виховання А. Богущ проводиться думка про те, що дитинство – це період народження й становлення особистості з її майбутніми духовними і моральними цінностями, період пізнання соціуму і її величності людини, відкриття дитиною царини «Життя» [2;3].

Аналіз досліджень Л. Артемової, А. Богущ, Л. Венгер, Б. Волкова, Н. Волкової, Л. Виготського, В. Давидова, О. Денисюк, О. Запорожця, Н. Лисенко, В. Мухіної, Т. Маркової, М. Стельмаховича, Д. Ельконіна та інших дозволив виділити основні

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>